

Revifar la memòria

La literatura catalana sense Montserrat Roig seria una cosa impensable, irreal d'alguna manera i empobrida. Tinc un record molt viu del meu primer contacte amb els seus textos. Vaig llegir *Digues que m'estimes encara que sigui mentida* el 2003 o 2004. Us sembla tard? Potser. Però a les escoles austríaques no se sent res sobre autors catalans – per a això cal anar almenys a la universitat (a l'institut de Romàniques). Jo vaig descobrir Montserrat Roig per una lectura a l'atzar i de sobte em va cridar l'atenció el seu estil, aquesta manera melodiós i al mateix temps precisa d'escriure. Aquest llibre és una col·lecció d'assaigs. En aquell temps la paraula *literatura* em feia pensar en la narrativa, la poesia i potser en obres dramàtiques: el fet que un assaig podia demostrar tan alta qualitat no només pel seu contingut sinó també pel que fa a la paraula, em va meravellar.

Avui ja posseeixo una petita biblioteca amb els llibres de Montserrat Roig, però sempre era difícil trobar una biografia sobre l'autora, i vaig sentir una gran alegria en saber que Aina Torres, de qui ja coneixia el poemari *Dos hiverns i un incendi*, presentava la seva obra *La memòria viva* sobre l'escriptora Montserrat Roig. Aquest llibre és una biografia. Però no em sembla una biografia «estàndard». Escrita per una autora que no va conèixer l'escriptora personalment, enriquida per una multitud de comentaris i entrevistes de persones que sí que la van conèixer. Aina Torres cita Roger Sempere, el fill de l'escriptora, i molts altres, com per exemple Maria Barbal, Laura Borràs, Jordi Coca, Marta Pessarodona, Carme Riera, Isabel-Clara Simó. La llista es llegeix com una guia telefònica de la literatura catalana. Companyes i companys, amigues i amics que acompanyaren l'escriptora en el seu camí professional.

Jo, que en coneixia els assaigs i la narrativa, he pogut descobrir la periodista Roig, i una indicació de Torres em dugué a Youtube on es poden veure les entrevistes de la sèrie *Personatges*. Aquestes entrevistes són una bona eina per conèixer Montserrat Roig. A més, em sembla una sort que la xarxa, precisament el Youtube, mantingui la memòria de les emissions televisives. Un tresor no només per a estudiants de literatura sinó per a tots els que s'interressin per la persona i l'obra de Montserrat Roig, visquin on visquin.

Aina Torres parla molt de les dificultats que Montserrat Roig va trobar en les seves activitats polítiques, feministes i literàries. «La seva condició de dona, catalana i d'esquerres amara la literatura de la Montserrat i li dóna una visió particular.» (p. 29) Tot està entreteixit: la dona, les conviccions polítiques i els textos literaris. El llibre mostra el desenvolupament professional de Roig, les decisions que va prendre i com va lluitar pel feminisme i – més àmpliament – per una societat oberta en tots els sentits. Es va servir de la literatura i del periodisme per aconseguir el seu objectiu. «Entenia del periodisme com una eina de transformació social.» (p. 87) Les novel·les amb històries psicològiques i les entrevistes i reportatges es transformaren en un impuls per a la investigació profunda que marca l'obra sencera de l'autora.

La biografia mostra que al llarg de la seva vida Montserrat Roig no va rebre el reconeixement que mereixia, i fins i tot després de la seva mort prematura hi va haver anys de silenci al voltant de l'autora i la seva obra. Traduccions? Donada la importància de Roig hom n'espera nombroses traduccions en altres llengües, però penso que hem de comptar amb de-

cepcions. N'hi ha, és cert, però són poques. Alguns llibres en espanyol, alguns en anglès o francès, i no es reconeix cap sistema.

Puc dir que hi ha algunes traduccions dels llibres de Montserrat Roig en alemany però són difícils de trobar. Alguns títols figuren en els catàlegs de biblioteques i llibreries de vell, i n'hi ha algun que està disponible a Amazon. El que no he pogut trobar és una traducció de l'assaig monumental *Els catalans als camps nazis*. Aina Torres dedica un capítol sencer a aquesta obra. A mi, personalment, el llibre sobre els camps nazis em va impressionar d'una manera doble: d'un costat és un treball tan excel·lent com excepcional, i de l'altre costat es tracta en primer lloc d'un camp d'extermini que va situar-se en el meu propi país (molts alumnes austríacs fan una excursió escolar a Mauthausen per captar una noció real de l'horror). Dins el meu poemari *Blaus* (Pagès Editors 2015) vaig descriure les meves impressions:

pàgina per pàgina m'arpa l'enteniment que
els camps foren dins el meu propi país
encara que els paràgrafs em roben l'alè
estic admirant l'elegància de l'estil d'escriure
un assaig contra l'oblit
una llista de noms
pàgina per pàgina

Desitjaria que es fes una traducció d'aquest assaig, almenys i especialment en alemany, perquè nosaltres, els infants dels països que causaren l'horror nazi, poguéssim llegir la documentació excepcional de Montserrat Roig. Potser en cal una nova edició també a Catalunya. De totes maneres penso que cal mantenir i recordar una obra tan important, així com el llegat literari de la seva autora. Entenc la biografia d'Aina Torres com una súplica en aquest sentit.

És una llàstima que fins i tot als Països Catalans no es pugui comprar l'obra completa de Montserrat Roig, i per això la meva col·lecció personal té encara alguns forats. M'agradaria que el llibre d'Aina Torres millorés aquesta situació, que en veiéssim noves edicions, també dels llibres menys coneguts. *La memòria viva* pot servir d'introducció i de guia, i pot despertar l'interès de lectors i lectores, especialment –cosa que em sembla essencial– de la joventut. Tothom pot aprofitar l'ocasió i acudir a alguna de les presentacions que Aina Torres fa actualment arreu dels Països Catalans.

La memòria viva introdueix les novel·les de Montserrat Roig, presenta les històries – per exemple, *El temps de les cireres* i el recull de contes *El cant de la joventut*. El reportatge que va escriure sobre el seu viatge a la Unió Soviètica atreu amb una barreja de l'experiència personal amb la realitat del comunisme soviètic. A més, Roig ens ha deixat dietaris i una multitud d'articles que van aparèixer a la premsa catalana i espanyola.

Per descomptat, *La memòria viva* inclou un annex força útil, la llista de les obres catalanes i castellanes de Montserrat Roig i les fonts consultades pel treball d'Aina Torres. A més, el llibre conté nombroses fotografies de la vida de Montserrat Roig, fotos que van ser publicades

a la premsa però també algunes de privades, que mostren l'autora en família i en totes les edats. Aquestes imatges revelen vivacitat i puc dir que em van deixar pensatiu.

En el seu poemari *Dos hiverns i un incendi* (Viena Edicions 2014) Aina Torres ens va dir:

Podríem sobreviure al món
sense els ulls clavats en l'ahir?

Recordar també és renéixer.

En aquest sentit, la memòria de Montserrat Roig es tradueix en una renaixença, potser la restitució de la reputació que l'escriptora mereix. Penso que llegir sobre Roig i llegir Roig mateix són activitats bessones i hem d'esperar que les editorials reeditaran també les obres que ara ja no es poden comprar. La biografia que ha escrit Aina Torres Rexach n'és un primer pas; així doncs, dic *chapeau* amb molt plaer i aplaudeixo des de Viena per aquesta contribució tan important.

Aina Torres: *Montserrat Roig – La memòria viva*

Biografia, 160 pàgines

Sembra Llibres, Carcaixent 2016

ISBN 978-84-16698-09-7